

**PÅ SPANING EFTER ELEVERNAS
FÖRUTSÄTTNINGAR OCH
VARIATIONEN I UNDERVISNINGEN**

**PASS-TEORIN SOM
VERKTYG I VARDAGEN**

KOMPETENTO 2021

**PETRI
PARTANEN**

FIL. DR
LEG. PSYKOLOG
SPECIALIST I
PEDAGOGISK
PSYKOLOGI

UCL
Institute of Education

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

1

VAD ÄR DILEMMAT...?

2

Hur ser samspelet mellan främjande, förebyggande och åtgärdande arbete ut?

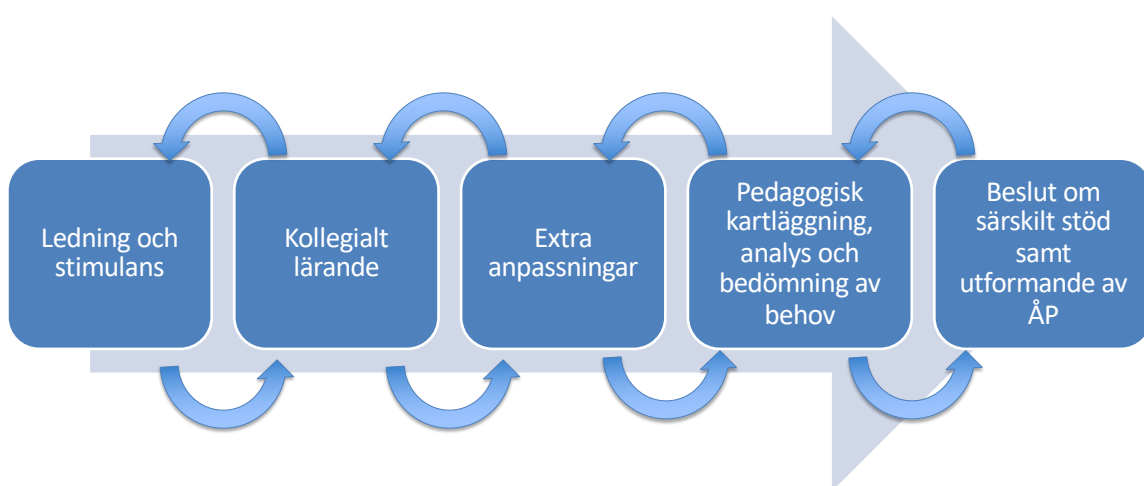
Diagram 2. Andel elever (procent) med åtgärdsprogram i grundskolans årskurs 1–9. Totalt samt fördelat på flickor och pojkar läsåret 2019/20.

Källa: Grundskolan, Skolor och elever, tabell 9A för läsåret 2019/20.

3

Ledning och stimulans, extra anpassningar och särskilt stöd – (styr-)kedjan som behöver fungera

4

TRENDAR JUST NU:

**DIFFERENTIERING; VARIATION;
TILLGÄNGLIGT LÄRANDE/LÄRMILJÖ;
TYDLIGGÖRANDE PEDAGOGIK;
UNIVERSELL DESIGN FÖR LÄRANDE
(UDL)...**

5

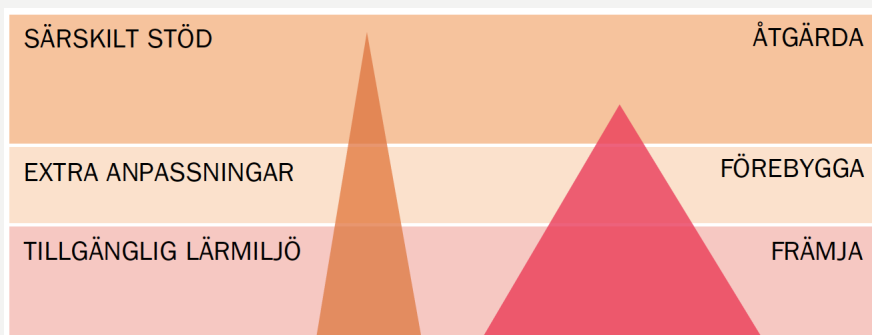

TILLGÄNGLIGT LÄRANDE?

TILLGÄNGLIG LÄRMILJÖ?

6

SKOLVERKETS ROSA PYRAMIDER...

Figur 7. En tillgänglig lärmiljö bygger på ökat fokus på främjande faktorer i lärmiljön. Källa: Skolverket.

7

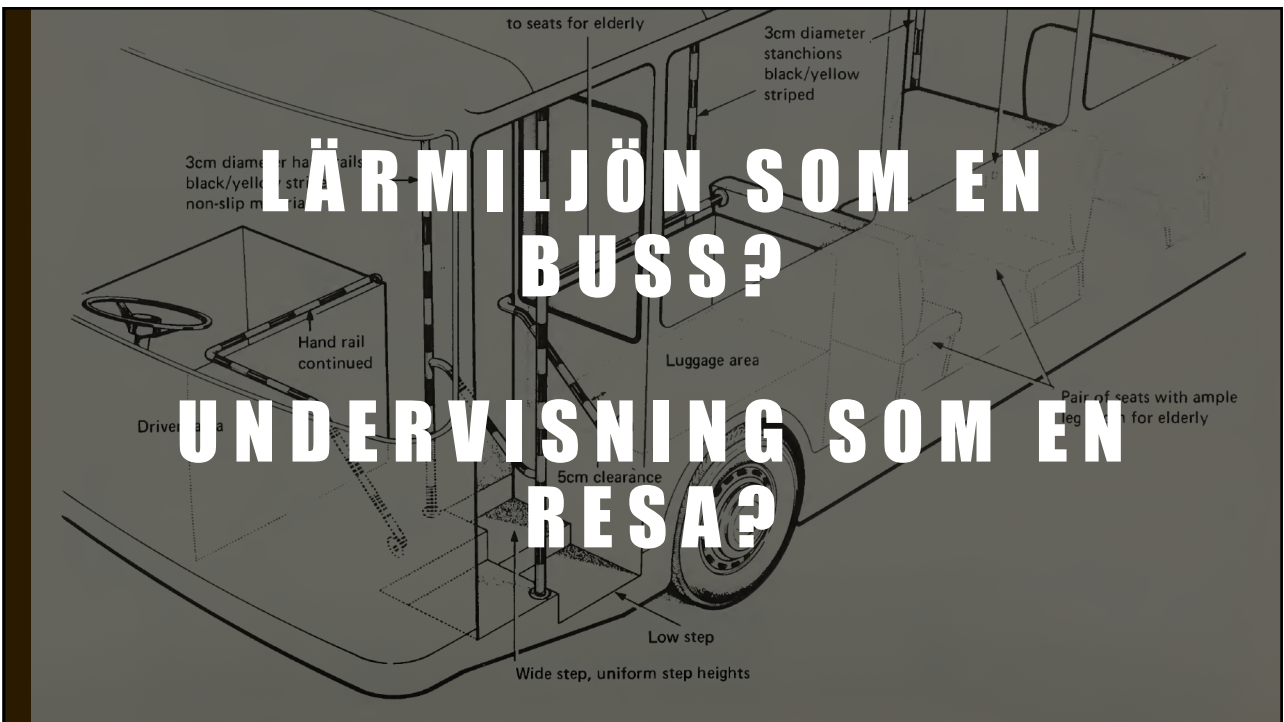
DET HÄR MED
TILLGÄNGLIGHET...VAR
KOMMER DET IFRÅN...

8

**FRÅN SÄRSKILT
STÖD
TILL
TILLGÄNGLIGHET?**

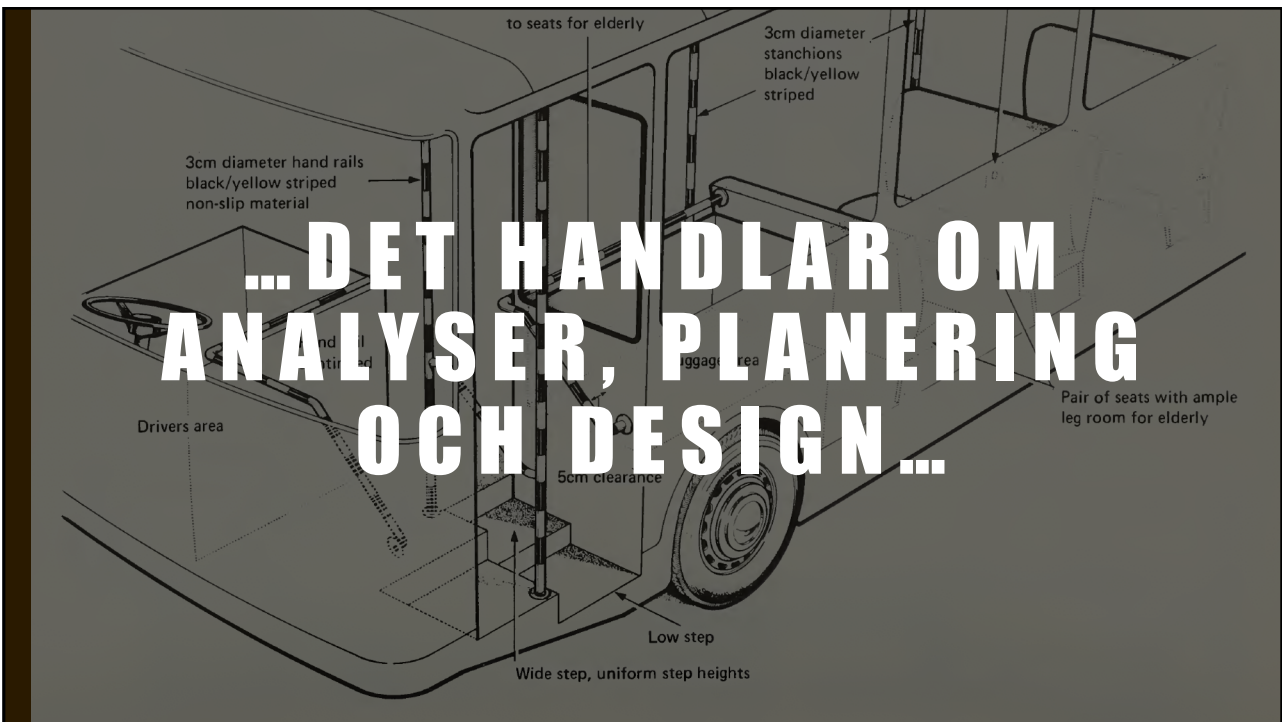
9

10

11

12

13

AFFECTIVE NETWORKS:
THE **WHY** OF LEARNING

RECOGNITION NETWORKS:
THE **WHAT** OF LEARNING

STRATEGIC NETWORKS:
THE **HOW** OF LEARNING

**UNIVERSELL DESIGN FÖR LÄRANDE –
ATT PLANERA OCH DESIGNA TILLGÄNGLIGT
LÄRANDE OCH TILLGÄNGLIG UNDERVISNING**

© CAST

14

15

16

VAD ÄR RELATIONEN MELLAN KUNSKAPER OCH FÖRMÅGOR?

**KUNSKAP/ER:
944 GÅNGER**

**FÖRMÅGA/FÖRMÅGOR:
120 GÅNGER**

GRUNDSKOLAN

Läroplan för grundskolan,
förskoleklassen och
fritidshemmet 2011
Reviderad 2016

Skolverket

17

KUNSKAPER, FÖRMÅGOR OCH FÖRSTÅELSE?

**KUNSKAP/ER:
26 GÅNGER
FÖRMÅGA/FÖRMÅGOR:
39 GÅNGER**

FÖRSKOLAN

Läroplan för förskolan
Lpfö 18

Skolverket

18

FYRA KUNSKAPSDIMENSIONER I BLOOMS TAXONOMI OCH "DE FYRA F:EN" (ANDERSON ET AL, 2001)

Faktakunskap

– de grundläggande termer, detaljer och begrepp som ett barn behöver kunna för att fördjupa sitt lärande.

Begreppskunskap

– förståelse för samband och relationer mellan grundläggande termer och begrepp, och hur dessa hör ihop i en större helhet eller struktur.

Procedurkunskap

– olika sätt, tekniker, metoder och procedurer för att genomföra eller göra något, som ett barn utvecklar till en färdighet.

Metakognitiv kunskap

– kunskaper om strategier, samt kunskap och medvetenhet om sina egna tankeprocesser i lärandet.

FAKTA

FÖRSTÅELSE

FÄRDIGHET

FÖRTROGENHET

19

VILKEN ROLL SPELAR FÖRMÅGOR FÖR BARNS/ELEVERS KUNSKAPS- UTVECKLING?

OGH HUR HÄNGER DET IHOP
MED UNDERVISNINGEN?

20

PASS-FÖRMÅGOR I LÄROPLANEN?

21

PASS -teorin
SOM VERKTYG FÖR
ATT FÖRSTÅ UNDER-
LIGGANDE
TANKEFÖRMÅGOR

22

PASS-TEORIN (DAS/NAGLIERI)

- **Planering**
 - tänka om tänkandet
 - problemlösningförmåga
 - metakognition/självregering

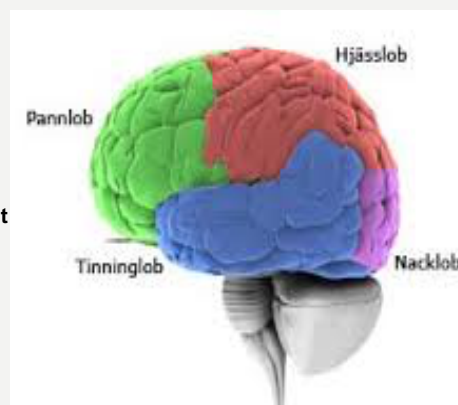
- **Attention**
 - att vara uppmärksam/alert
 - flexibilitet/skifta uppmärksamhet
 - uthållighet

- **Simultan**
 - delar/helhet
 - likheter/olikheter
 - logisk abstraktion/slutledning

- **Successiv**
 - följa/konstruera sekvenser
 - avläsa/ordna element i successiv ordning

23

PASS-TEORIN SOM VERKTYG

Planering

- Kan reflektera kring och reglera sina handlingar/beteenden
- Kan skapa en välstrukturerad berättelse
- Har idéer om hur man påbörjar, genomför och slutför uppgifter
- Kan komma på och skifta till nya strategier i problemlösning när en gammal strategi inte fungerar

Uppmärksamhet

- Kan vara uthållig i en uppgift i genomförandet
- Kan arbeta utan att bli distraherad
- Har förmåga att lyssna på instruktioner utan att tappa fokus
- Kan vara uppmärksam i klassen

24

PASS-TEORIN SOM VERKTYG

Simultan

- Kan skapa helheter av delar, och delar av helheter
- Kan se hur saker hänger ihop
- Kan organisera mönster och former
- Kan relatera hur olika områden förhåller sig till varandra i lärandet

Successiv

- Upprepa en längre sekvens med ord
- Ljuda svåra ord
- Återberätta handlingen i en berättelse i ordning
- Komma ihåg en lista
- Följa ordningen i en instruktion

25

NÅGRA FORSKNINGSRÖN OM PASS KRING BARN OCH ELEVER I BEHOV AV STÖD

- Barn/elever med ADHD blir ofta utmanade kring Planeringsprocessen.
- Barn/elever med autism blir ofta utmanade kring Uppmärksamhetsprocessen.
- Barn/elever i riskzon för läs- och skrivsvårigheter blir utmanade kring ofta kring Successiv process
- Barn/elever i riskzon för matematiksvårigheter kan uppvisa svårigheter inom flera områden beroende av matematikområdet, men inte minst Planering.

26

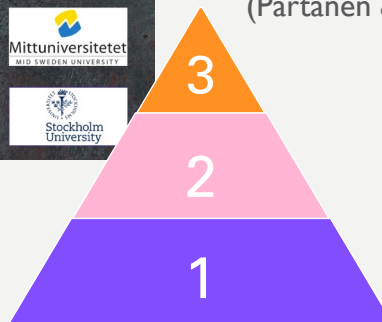
VAD ÄR UTMANINGEN MED PASS?

The screenshot shows a presentation slide with the following content:

- Earli** logo and **SIG 15 London 2020** logo.
- EARLI SIG 15 Special Educational Needs Conference 2020**
- A FIRST EXPLORATION OF NEUROCOGNITIVE ABILITIES IN SWEDISH SCHOOLCHILDREN WITH AND WITHOUT SEN**
- Dr Petri Partanen**, Department of Psychology and Social Work, Mid Sweden University.
- Dr Billy Jansson**, Department of Special Education, Stockholm University.
- Logos for **Mittuniversitetet** (Mid-Sweden University) and **Stockholm University**.

”Skillnader i neurokognitiva förmågor hos eleverna i vårt tredelade stödsystem”

(Partanen & Jansson, 2020)

27

PASS-PROCESSERNA OCH LÄS- OCH SKRIVUTVECKLING

28

PASS-PROCESSERNA OCH MATEMATIKUTVECKLING

29

Analysverktyg: PASS+Behovsmodellen (Partanen, 2019)

Att samtala om barns/elevs behov av ledning och
stimulans, extra anpassningar och särskilt stöd

30

ATT ANALYSERA BEHOV I RELATION TILL UNDERVISNINGEN

Partanen, P (2019) Att utveckla förmågor på vetenskaplig grund i skolan

31

BARN OCH ELEVERS FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV

”I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika **behov**. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som **möjligt**. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas **förutsättningar** att tillgodogöra sig utbildningen.”

Skollagen, 2010:800

32

”Vi utreder inte barnet/eleven, vi
kartlägger/utreder/analyserar
behoven”

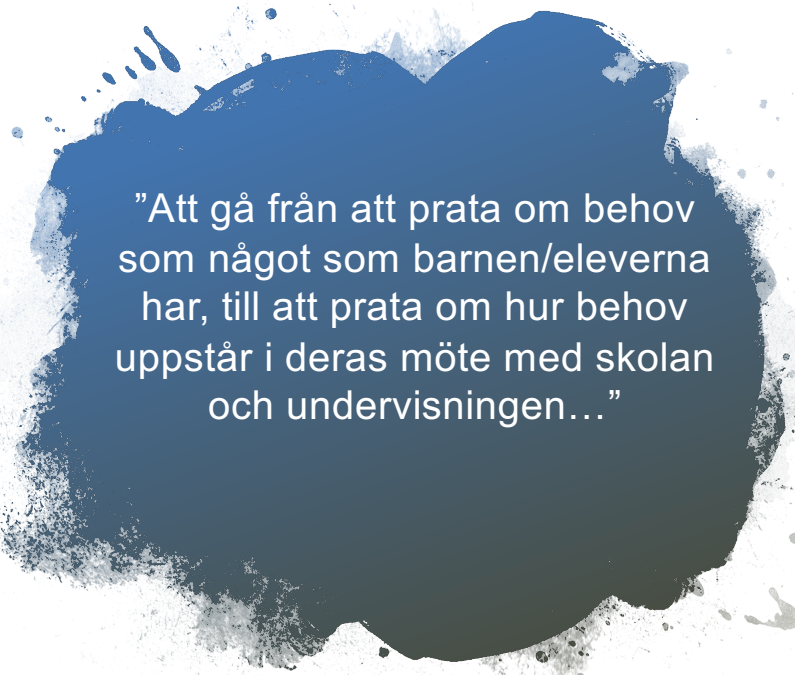
(Partanen, 2019)

33

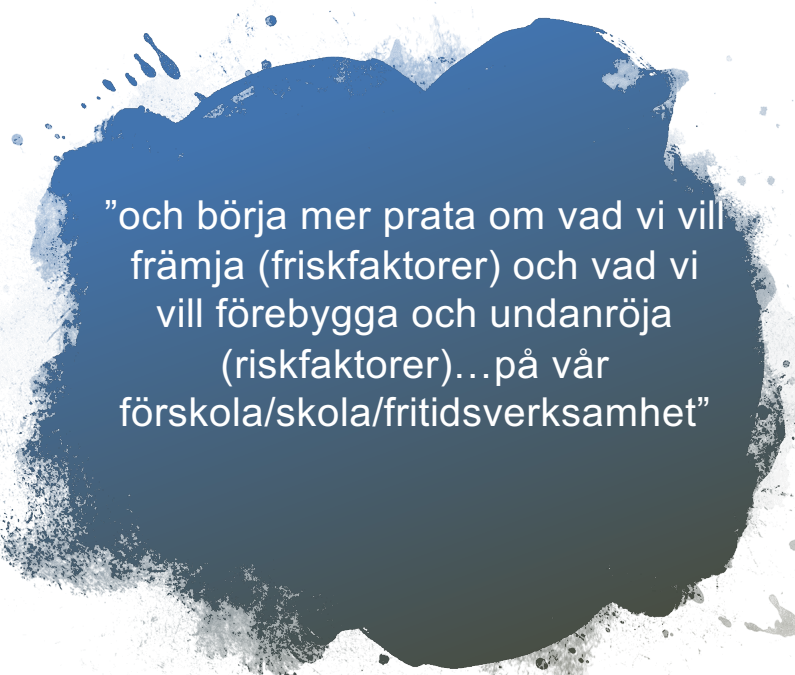
”Vi utreder inte barnet/eleven, vi
kartlägger/utreder/analyserar
behoven”

34

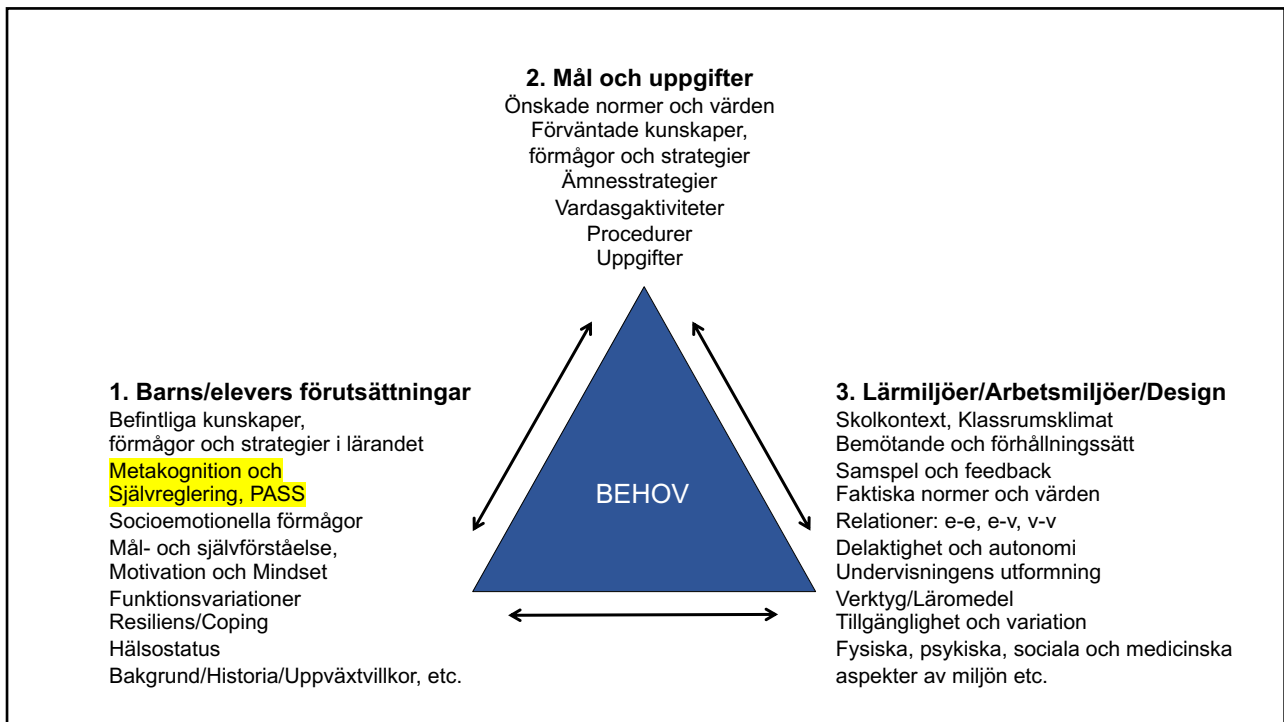
”Att gå från att prata om behov som något som barnen/eleverna har, till att prata om hur behov uppstår i deras möte med skolan och undervisningen...”

35

”och börja mer prata om vad vi vill främja (friskfaktorer) och vad vi vill förebygga och undanröja (riskfaktorer)...på vår förskola/skola/fritidsverksamhet”

36

37

1. BARN/ELEVERS FÖRUTSÄTTNINGAR: – VAD BEHÖVER VI VETA OM VÅRA BARN/ELEVER?

- Vilka förkunskaper har våra barn/elever? Ämnesmässiga? Kunskaper som inte "syns" som skolkunskaper? Vilka behöver de?
- Vilka ämnesnära strategier har de i undervisningen? Vilka saknar de?
- Hur ser deras underliggande PASS-förmågor ut? Metakognition? Självreglering? Analytisk förmåga?
- Socioemotionella färdigheter som påverkar samspelet med kamrater och i relationer till vuxna?
- Hur ser de på sig själva i lärandet?
- Vilka funktionsvariationer och hälsostatus har de i "rygsäcken"?
- Vilka bakgrundsfaktorer (livserfarenheter; uppväxtvillkor; socio-ekonomiska förutsättningar; föräldrastöd etc) har de som påverkar?

38

2. MÅL OCH UPPGIFTER I LÄRANDET: VILKA FÖRVÄNTNINGAR HAR VI PÅ ELEVERNA?

- Hur förstår barnet/eleven själv målet/uppgiften/området?
- Vad motiverar barnet/eleven i relation till målet/området/uppgiften? Vad skapar "wow"? Vad är graden av angelägenhet och meningsfullhet för eleven?
- Hur kan intresse tas tillvara eller väckas? Hur kan intresse stödjas och behållas över tid?
- Vilka vardagsbegrepp och -erfarenheter kan kopplas till området?
- Vad innebär uppgiftens svårighetsgrad för barnet/eleven? Vilka förkunskaper är viktiga för att kunna närma sig uppgiften/området?
- Vilka strategier har barnet/eleven lärt sig och vilka skulle barnet/eleven vara betjänt av?
- Vilka förmågor ställer uppgiften/aktiviteterna/området särskilt mycket krav på?

39

3. LÄRMILJÖER OCH UNDERVISNINGENS UTFORMNING/DESIGN...

- Vilka normer och värden präglar klimatet i lärmiljön och undervisningen?
- Hur fungerar samspel och relationer mellan lärare och barn/elever samt mellan barn/elever, både i och utanför undervisningen?
- Hur är undervisningen planerad?
- Vilka verktyg finns i lärandet, såväl för att kompensera, stödja och utmana - inklusive läromedel och annat material.
- Hur kan vi öka tillgänglighet och variation i undervisningen avseende t ex arbetssätt, verktyg, uttrycksformer, sinnesmodaliteter, etc.
- Hur påverkar fysiska, psykiska, sociala och pedagogiska aspekter av lärmiljön eleven?

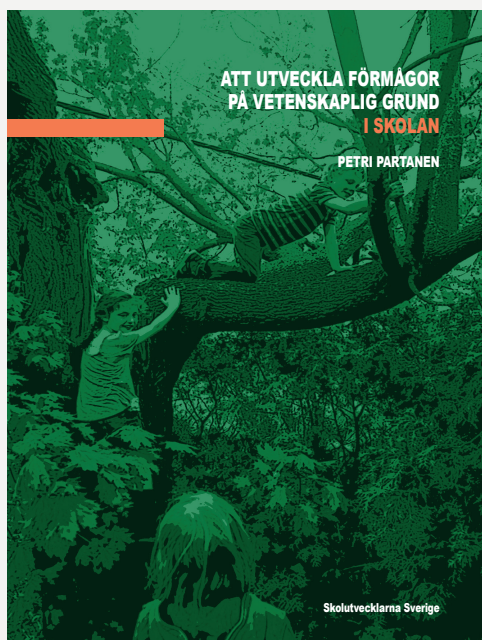

40

TEMA: METAKOGNITION

OCH SJÄLVREGLERING

41

METAKOGNITION

SJÄLVREGLERING

EXEKUTIVA
FUNKTIONER

PASS-TEORIN FÖR
NEUROKOGNITIVA
FÖRMÅGOR

42

METAKOGNITION

”Tänka om tänkandet”

”Lära sig hur man lär sig”

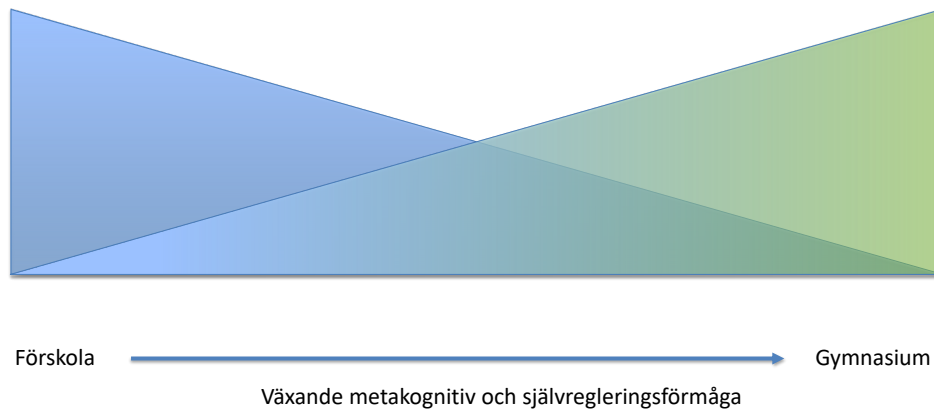
43

METAKOGNITIV SJÄLVREGLERING I TRE STEG I UNDERVISNINGEN (BOEAKAERTS, PINTRICH, ZIMMERMANN)

Planeringsfas (Målformulering och planering)	Genomföra (Monitorering/Självkontroll, Självmotivering)	Reflektera (Utvärdera resultat, tillskriva sig själv)
Vad är uppgiften? Vad ska jag göra? Hur ska jag göra det? Vilka strategier kan vara bra? Vad tänker jag om uppgiften? Vad tänker jag om min förmåga? Tror jag att jag kan klara det?	Kom ihåg planen! Var är jag nu? Håll koll på vad jag ska göra! Använd strategier! Stanna upp ibland och fundera Hur långt har jag kommit? Prova! Kämpa! Be om hjälp om det behövs!	Hur gick det? Löste jag uppgiften? Vad lärde jag mig? Var något svårt? Använde jag någon strategi? Ändrade jag min plan? Hur styrde jag mig själv? Vad kan jag tänka på till nästa gång? Vad kan min lärare hjälpa mig med?

44

Scaffolding - Från yttre struktur till inre struktur... (Dignath & Büttner, 2016; Partanen 2019)

45

VAD ÄR UTMANINGEN MED METAKOGNITION??

EDUCATIONAL PSYCHOLOGY IN PRACTICE
<https://doi.org/10.1080/02667363.2020.1736518>

 Routledge
Taylor & Francis Group

 OPEN ACCESS Check for updates

Fluid reasoning, working memory and planning ability in assessment of risk for mathematical difficulties

Petri Partanen ^a, Billy Jansson ^b and Örjan Sundin ^a

^aDepartment of Psychology and Social Work, Mid Sweden University, Östersund, Sweden; ^bDepartment of Special Education, Stockholm University, Stockholm, Sweden

ABSTRACT

The demands on mathematical problem-solving have increased in almost all school systems internationally and may constitute a barrier for children with special educational needs (SEN). This study explored the role of fluid reasoning (FR), working memory (WM) and complex executive function of planning (EF) in children (N = 62) referred for assessment of SEN, and specifically of risk for mathematical difficulties (MD). Performances on FR, WM and complex EF of planning were used to predict risk for MD. Results showed that planning ability predicted children at risk for MD, beyond FR or WM ability, when comparing with children not at risk for MD. It was concluded that assessing the complex EF of planning in addition to FR and WM ability is crucial in identifying children at risk for MD. The importance of understanding how planning ability affects children's mathematical problem-solving is discussed, in relation to assessment and teaching practices.

KEYWORDS

Psychological assessment; fluid reasoning; working memory; executive function; planning; mathematical learning difficulties

”Cirka var tredje elev som utreddes av specialpedagog och psykolog hade mycket låg metakognitiv planeringsförmåga, och den förklarade särskilt risk för matematiksvårigheter bortom arbetsminnets och begåvningsens roll.”

(Partanen et al, 2020)

46

**TEMA:
HANDLEDNINGS- OCH
SAMTALSMETODIK FÖR
ATT FRÄMJA**

SJÄLVREGLERING

OCH

 METAKOGNITION

47

**FÖREBYGGANDE ARBETE KRING METAKOGNITION
OCH SJÄLVREGLERING – TEMAN/BEGREPP ATT
UTFORSKA MED ELEVERNA**

- Hur går det till när jag lär mig?
- När lär jag mig verkligen inte...
- Kan man lära sig av varandra? Hurdå?
- Vad tänker jag om det som man ska lära sig i skolan?
- Vad är ett mål för något?
- Vad innebär det att planera?
- Vad innebär det att koncentrera sig?
- Hur gör jag när jag ska vara uthållig?
- Hur mycket ska man jobba med en uppgift?
- När vet man att man är färdig?
- Vad kan man göra om man kör fast?
- Vad är en strategi för något?
- Hur går det till när man tar ett beslut eller bestämmer sig?
- Vad är en regel för något?

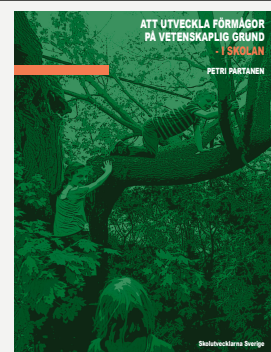
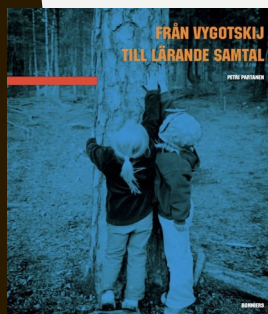
48

SCAFFOLDING OCH STRATEGIER I UNDERVISNINGEN (POL ET AL, 2010; PARTANEN, 2019)

1. Hjälper eleven att hålla riktningen och målsättningen med lärandet aktuellt.
2. Hjälper eleven att få struktur på kunskapsområdet på ett adekvat sätt genom förklaringar och undervisning.
3. Begränsar frihetsgraden och förenklar uppgifter inom de områden där eleven inte kan arbeta självständigt.
4. Hjälper eleverna att utveckla och upprätthålla intresse för uppgifterna.
5. Hjälpa eleverna att hantera frustration, motgångar och stödjer deras motivation.

49

TACK FÖR MIG!

facebook

@skolutvecklarna

www.skolutvecklarna.se
petri@skolutvecklarna.se

50

**DET SOM ÄR
NÖDVÄNDIGT
FÖR VISSA...
ÄR VÄL BRÄ
FÖR ALLA?**

INTERNATIONAL JOURNAL OF INCLUSIVE EDUCATION, 2017
VOL. 21, NO. 8, 791–807
<https://doi.org/10.1080/13603116.2017.1325074>

Routledge
Taylor & Francis Group

REVIEW Check for updates

The effectiveness of universal design for learning: a meta-analysis of literature between 2013 and 2016

Matthew James Capp
Brisbane Catholic Education, Inclusive Education, Springwood, Australia

ABSTRACT
Universal Design for Learning (UDL) is often promoted as an inclusive teaching methodology for supporting all students within diverse contemporary classrooms. This is achieved by proactively planning to the edges of a classroom by thinking of all the potential needs of students. To examine its effectiveness, a meta-analysis was conducted on empirical research, containing pre- and post-testing, published in peer-reviewed journals between 2013 and 2016 ($N=18$). Results from this analysis suggest that UDL is an effective teaching methodology for improving the learning process for all students. The impact on educational outcomes has not been demonstrated. The implications of this study will be discussed.

ARTICLE HISTORY
Received 11 January 2017
Accepted 9 March 2017

KEYWORDS
Universal design for learning; meta-analysis; inclusive education

1

**ATT UTVECKLA TILLGÄNGLIGHET OCH
INKLUDERING UR ETT ORGANISATIONS-
OCH LEDARSKAPSPERSPEKTIV
(BEN-YEHUDA, LASER & LAST, 2010)**

- Våra föreställningar och attityder till elever i behov av stöd är en avgörande faktor.
- Minskad acceptans ju större funktionsnedsättningar, och särskilt i relation till elever med emotionella och beteendestörningar.
- Ökad acceptans med ökad utbildningsgrad om arbetet med elever i behov av stöd, specialpedagogiska kunskaper, och med ökad direkt erfarenhet av undervisning till elever i behov av stöd.

2

ATT UTVECKLA TILLGÄNGLIGHET OCH INKLUDERING UR ETT ORGANISATIONS- OCH LEDARSKAPSPERSPEKTIV

(TSCHANNEN-MORAN AND WOOLFOLK HOY, 2001)

- Skolpersonalens "teaching self-efficacy" - "förtroende till sin självförmåga att undervisa":
 - Föreställning att en viss typ av undervisning kommer att åstadkomma önskad förändring:
 - "Jag tror att undervisa på detta sätt kommer att leda till..."
 - Föreställning kring sin egen kapacitet att upprätthålla en viss undervisningsnivå:
 - "Jag tror att jag kan undervisa på detta sätt..."
- Teaching self-efficacy påverkar ansträngningar/uthållighet samt de mål som de sätter.

3

ATT UTVECKLA TILLGÄNGLIGHET OCH INKLUDERING UR ETT ORGANISATIONS- OCH LEDARSKAPSPERSPEKTIV

(TSCHANNEN-MORAN AND WOOLFOLK HOY, 2001)

- Hög "efficacy" samband med:
 - Större öppenhet till nya idéer och benägenhet att våga pröva och experimentera med nya undervisningsmetodier.
 - Mindre kritiska till att elever "gör fel" och större uthållighet med elever som kämpar.
 - Positiva klassrumsstrategier.
 - Mindre benägenhet att "remittera" eleverna till specialundervisning.
 - Större benägenhet att differentiera undervisningen inne i klassrummet.

4